

ושמחת בחגך

כל המשפחה ביחד

בסוכות תשבו שבעת ימים סדר הקידוש והברכה לסוכה

הדלקת נרות לערב חג

"ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר של (בשבת: שבת ושל) יום טוב".
יש המוסיפים: יהיו הנרות הללו אות ברכה ביום חגנו, וישרו עלינו שמחת מועד.

ברכת הזמן

"ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם, שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה".

קידוש לחג הסוכות

כשחל יום טוב בשבת מתחילים כאן:

ויהי ערב ויהי בקר יום הששי: ויכלו השמים והארץ וכל צבאם: ויכל אלהים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה: וישבת ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה: ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אותו כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלהים לעשות:

כשחל יום טוב בשאר ימות השבוע מתחילים כאן:

ברכת הנפן

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם בורא פרי הנפן

ברכת החג

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם אשר בחר בנו מכל עם ורוממנו מכל לשון וקדשנו במצותיו. ותתן לנו יהוה אלהינו באהבה (בשבת שבתות למנוחה ו) מועדים לשמחה. חגים וזמנים לששון. את יום (בשבת השבת הזה ואת יום) חג הסוכות הזה זמן שמחתנו: (בשבת באהבה) מקרא קדש וזכר ליציאת מצרים. פי בנו בחרת ואותנו קדשת מכל העמים. (בשבת ושבת) ומועדי קדשה (בשבת באהבה וברצון) בשמחה ובששון הנחלתנו: ברוך אתה יהוה. מקדש (בשבת השבת ו) ישראל והזמנים:

ברכת הישיבה בסוכה

בליל ראשון של סוכות מברכים לישב בסוכה ואח"כ שהחינו, ובכל יום מימי החג מברכים על הישיבה בסוכה:

הריני מוכן ומזמן / הריני מוכנה ומזמנת / הרינו מוכנים ומזומנים

לקיים מצות ספה פאשר צונו / צונו הבורא יתברך: "בסוכות תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בסכות. למען ידעו דרתיכם כי בסכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים".

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם. אשר קדשנו במצותיו. וצונו לישב בספה:

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה:

אושפיזין ואושפיזות

סדר הכנסת אורחים ואורחות לסוכה

אחד ממנהגי החג הרבים בסוכות הוא הזמנת אורחים לסוכה. מלבד האורחים הממשיים אנחנו מזמינים גם אורחים רוחניים - האושפיזין. האושפיזין הם שבעת אבותינו הקדמונים, אברהם, יצחק, יעקב, יוסף משה, אהרון ודוד, הבאים לבקרנו בכל אחד מימי החג. בסוכות רבות נהוג לקשט את הסוכה ברשימת ה'אושפיזין' ולומר פסוקים מיוחדים המזמינים את האורח היומי.

בימינו אנחנו מוזמנות להוסיף לצד האושפיזין הגברים גם אושפיזות. לפי אחת ההצעות, מונה רשימת האושפיזות את שרה, מרים, דבורה, אביגיל, חנה, חולדה ואסתר. ולמה שבע נשים אלה דווקא? הגמרא במסכת מגילה, יד ע"א, מונה רשימה של שבע נביאות שקמו לישראל, ומפרטת ומוכיחה שאכן כל אחת משבע הנשים הללו זכתה לרוח הקודש והייתה נביאה לדורה. ניתן גם כמובן להזמין אושפיזין ואושפיזות מודרניות: לאה גולדברג, א.ד. גורדון ועוד...

"לכך נהגו ישראל, שכשנכנסים לסוכה וקודם שיושבים לשלחן, מזמינים את האושפיזין דרך כבוד, ואומרים: 'עולו אושפיזין', 'אזמן לסעודתי אושפיזין עלאין (אורחים נעלים). בבקשה ממך - וקורא בשם אורחי היום, ומונה את שמות כל שאר ששה האושפיזין הבאים עם אורח היום. ומכינים כסא נאה בסוכה ופורסים עליו מפה יפה ומניחים עליו ספרים ואומרים: 'זה כסא של אושפיזין'. וכן מדליקים נר לכבוד האושפיזין. כיון שסוכת החג היא אכסניה לאושפיזי מעלה לכן ראוי ליושב בסוכה שיזמין לסעודתו גם אושפיזי מטה, בשר ודם, אורחים עניים שיבואו ליסב עמו על שלחנו בסוכה, ליתן קורת רוח לאושפיזי מעלה ששמחים עם אושפיזי מטה.

אליהו כי טוב ספר התודעה, פרק שביעי

'ועמדו עליו (=על עם ישראל) שבע נביאות' - מי הן? שרה מרים דבורה חנה אביגיל חולדה ואסתר

שרה - ...שסכתה ברוח הקדש...

מרים - ...שהיתה מתנבאה כשהיא אחות אהרן ואומרת: עתידה אמי שתלד בן שיושיע את ישראל. ובשעה שנולד נתמלא כל הבית כולו אורה, עמד אביה ונשקה על ראשה, אמר לה: בתי נתקיימה נבואתיך.

דבורה - שכתוב: 'וְדָבֳרָה אִשָּׁה נְבִיאָה, אֲשֶׁת לְפִידוֹת' (שופטים ז, ד).

חנה - שכתוב: 'וַתִּתְּפַלֵּל חַנָּה, וַתֹּאמֶר, עֲלֵץ לִבִּי בִיהוָה, רָמָה קִרְנֵי בִיהוָה... (שמואל א ב, א). [אמרה] 'רמה קרני' ולא [אמרה] 'רמה פכי' [כי ניבאה כן]: דוד ושלמה שנמשחו בקרן - נמשכה מלכותן; שאול ויהוא שנמשחו בפרך - לא נמשכה מלכותן...

אביגיל - ... אמר לה [דוד]: 'וּבְרוּךְ טַעֲמָה, וּבְרוּכָה אַתְּ: אֲשֶׁר כָּלַתְנִי הַיּוֹם הַזֶּה, מִבּוֹא בְדָמַי' (שמואל א כה, לג)...

חולדה - שכתוב: 'וַיִּלְךְ חַלְקִיָּהוּ הַכֹּהֵן וַאֲחִיקָם וְעַכְבּוֹר וְשָׁפָן וְעֵשָׂיָה, אֶל-חַלְדָּה הַנְּבִיאָה וַיֹּגֵ' (מלכים ב כב, יז)...

אסתר - שכתוב: 'וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי, וַתִּלְבַּשׁ אֶסְתֵּר מְלֻכּוֹת' (אסתר ה, א): 'בגדי מלכות' היה צריך לומר! אלא שלבשתה רוח הקדש... (בבלי מגילה יד א-ב, בתרגום לעברית)

"ושמחת בחגך אתה ובנך ובבתך ועבדך ואמתך והלוי והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך"

דברים טז יז

אמר הקדוש ברוך הוא: ארבעה בני בתים יש לך: בנך, בתך, עבדך ואמתך. וכנגדם גם לי ארבעה בני בתים: הלוי והגר, היתום והאלמנה. אם אתה משמח את שלי אני משמח את שלך ואם לאו - תבוטל השמחה!

פסיקתא דרב כהנא

תיבו תיבו אושפיזין עילאין

בואו בואו אורחים קדושים: אברהם ושרה, יצחק ורבקה, יעקב ולאה, יוסף ורחל, משה ומרים, אהרן, שפירה ופועה. תיבו תיבו אושפיזין עילאין, תיבו תיבו אושפיזין קדישין

ברכת הכנסת אורחים - אושפיזין :

בואו בואו אורחים קדושים: אברהם ושרה, יצחק ורבקה, יעקב ולאה, יוסף ורחל, משה ומרים, אהרן, שפירה ופועה. תיבו תיבו אושפיזין עילאין, תיבו תיבו אושפיזין קדישין

בלילות החג כשנכנסים לסוכה לפני הארוחה מזמינים את האושפיזין:

תיבו תיבו אושפיזין עילאין, תיבו תיבו אושפיזין קדישין.

יהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי ואמותי. שתשרה שכנתך בינינו ותפרוס עלינו ספת שלומך. יהי רצון שבזכות מצות סכה ומצות הכנסת אורחים שאנחנו מקיימים תהיינה אוניה קשובות לרעבים ולצמאים. תן להם לחם ומים ותן לנו זכות לשבת ולחסות בצל כנפך. ותוכנו לישב ימים רבים על האדמה הזאת, בארץ אשר הנחת לאבותינו ואמותינו, "ארץ זבת חלב ודבש ארץ נחלי מים, עינת ותהמת יצאים בבקעה ובהר: ארץ חטה ושערה וגפן ותאנה ורמון, ארץ זית שמן ודבש" (דברים ח, ז ח).

אזמין לסעודתי אושפיזין עילאין / אזמין לסעודתי אורחים יקרים:

יום א': אברהם ושרה.

יום ב': יצחק ורבקה.

יום ג': יעקב ולאה

יום ד': יוסף ורחל.

יום ה': משה ומרים.

יום ו': אהרן, שפירה ופועה.

יום ז': דוד ורות.

לאחר שמזמינים את האושפיזין של כל יום ויום מוסיפים אליהם את האושפיזין של הימים הקודמים. לדוגמא ביום האחרון:

ואתם אברהם ושרה, יצחק ורבקה, יעקב ולאה, יוסף ורחל, משה ומרים, אהרן, שפירה ופועה. תיבו תיבו אושפיזין עילאין, תיבו תיבו אושפיזין קדישין.

כשיוצאים מן הסוכה בפעם האחרונה אומרים:

יהי רצון מלפניך, יי אלהינו ואלהי אבותינו ואמותינו, שכשם שישכנו בסכה זו כן נזכה לשנה הבאה לישב בסכת השלום שתפרש עלינו ועל כל עמך ישראל, ועל ירושלים.

ערך הרב יהורם מזור - המכון הליטורגי

חגי תשרי

כל המשפחה ביחד

שלומית בונה סוכת שלום

מילים ולחן: נעמי שמר

שלומית בונה סוכה
מוארת וירוקה
על כן היא עסוקה היום
ואין זו סתם סוכה
מוארת וירוקה -
שלומית בונה סוכת שלום

היא לא תשכח לשים
לולב והדסים
ענף של ערבה ירוק
רימון בתוך עליו
וכל פירות הסתיו
עם ריח בוסתנים רחוק

וכששלומית תאמר
הביטו, זה נגמרו!
יקרה דבר נפלא פתאום:
יבואו השכנים
כולם בהמוניהם -
ולכולם יהיה מקום

ואז מתוך הסכך
יציץ לו ויזרח
כוכב בהיר כיהלום:
שלום סוכת פלאים
מה טוב ומה נעים -
שלומית בנתה סוכת שלום!

שִׁישׁוּ וְשָׂמְחוּ בְּשִׂמְחַת חַג
מִחָאוּ כְּפִימָם.
נִגְנוּ וְשִׁירוּ בְּקוֹל חֲזָק
וּבְמַצְלִיתִים.
יָד אֶל יָד, כְּלִנּוּ כְּאֶחָד
פֶּה בְּסֶךְ נִעְבְּרָה
שָׂבַח לְאֵל כִּי לְיִשְׂרָאֵל,
הֵיטָה שִׂמְחָה וְאוֹרָה.

בנימין כספי ומיכאל איוואנוביץ' גלינקה

בוא בשלום

מילים: רחל שפירא לחן: נורית הירש

ציפורי הצפון כבר הגיעו
מתערבל האבק בגבעות
אחותינו הרוח עברה בדרכים
ואנחנו צמאים לאות.

בוא בשלום החורשה מזכירה
בטרם חלקה אחרונה תזרע
ובטרם יוגף חלון
אנא שוב אלינו בשלום.

בוא בשלום נפתחות חצרות
ערכנו שולחן והדלקנו נרות
ובטרם יושר מזמור
נחכה לך שתחזור.

מתרפק האזוב על האבן
כתינוק על אימו היחידה
אחותינו הרוח עברה בשדות
והגשם בכף ידה.

כוכבים ישבצו את האופק
הירח ישלים מחסורו
אחותנו תפגוש בטלה האובד
בערגה תלטף צמרו

בוא בשלום החורשה מזכירה
בטרם חלקה אחרונה תזרע
ובטרם יוגף חלון
אנא שוב אלינו בשלום

אסיף

מילים: איתמר פרת לחן: נעמי שמר

אסוף את המעשים
את המילים והאותות
כמו יבול ברכה כבד משאת.

אסוף את הפריחה
אשר גמלה לזיכרונות
של קיץ שחלף בטרם עת.

אסוף את כל מראות פניה היפים
כמו את הפרי ואת הבר.
האדמה היא אפורה מתחת לשלפים
ואין לה עוד לתת לך דבר.

ואין יותר נבעול חולם על שיבולתו
ואין יותר נדרי ואסרי
רק הבטחת הרוח כי הגשם בעיתו
עוד יחונן את עפרה בתום תשרי.

האורח

מילים ולחן: נעמי שמר

אם בשער יש אורח
שנחת מעבר ים
מה נציע לאורח
בבואו משם?

טנא ירוק, פרח לבן
יין אדום, פת במלח
זה מה שיש
שב איתנו כאן.

שב איתנו, זה הבית
תריס פתוח למדבר
שב איתנו כבן בית
לא כהלך זר.

והלב הזה הפתי
שאף פעם לא יחכים
שוב נדלק ושוב הריע
אל המרחקים.

האורחים הולכים הביתה
תריס פתוח שוב נסגר
השולחן נעור וריק
וזה מה שנשאר.

שבעה רעיונות לפעילויות משפחתיות לשבעת ימי סוכות

שינויים בחיים

הסוכה אינה בית קבע שנשאר עומד עשרות שנים. היא דירת עראי ניידת, ובכל שנה אפשר לשנות את הצורה והמיקום שלה. גם המראה והקישוטים שלה משתנים כל סוכות.

חשבו-על שינוי מיוחד שעשיתם בחיים שלכם. מה עמד בדרככם ועיכב אתכם מלעשות אותו? מה תמך בכם ואיפשר לכם בכל זאת להצליח?

מוזמנים לעשות סבב, בו כל אחד מהנוכחים משתף בשינוי אחד. זו הזדמנות נפלאה לפרגן זה לזה, וכן לקבל השראה ורעיונות.

ארבעת המינים

מייצגים קבוצות שונות בעם ישראל, והחיבור ביניהם מסמל את האחדות.

אפשר לעשות משחק בו כל אחד מבני המשפחה מייצג מגזר אחד ממדינת ישראל (חרדים, שמאלנים, מתנחלים, ערבים וכדומה) המשימה של כולם היא לפרגן לו, ולומר איזה טוב הם רואים בו והיו רוצים ללמוד ממנו. לו הייתם מדמיינים מדינת ישראל בלעדיו - איך הוא היה נראה?...

להסתפק במועט

את הסוכה עושים מחומרים מאוד פשוטים. קרשים, ענפים, בד. כולם יודעים לצטט את "איזהו העשיר - השמח בחלקו", אך מעטים היו מתנגדים שאראלה תתקשר אליהם עם בשורה משמחת. איך מחנכים את עצמנו להסתפק ולשמוח במה שיש? האם זה רע לשאוף להיות בעל ממון רב? האם יש דרך שזה לא ישפיע לרעה על העולם הרוחני של האדם ועל סדר העדיפויות שלו?

אושפיזין ואושפיות

אילו עוד אורחים ואורחות הייתם רוצים להזמין לסוכה שלכם? מדוע בחרתם בהם? מה הם יכולים לתרום לסוכה המשפחתית שלכם? כל אחד מבני המשפחה יציג את האושפיזין הנוסף שלו.

שאלה למחשבה: למה לדעתכם נבחרו דווקא שבעת האנשים והנשים הללו? מה אתם באופן אישי הייתם רוצים לקחת מכל אחד מהם?

ושמחת בחגך

למה דווקא בחג הסוכות יש מצווה מיוחדת של שמחה? ומה אם אני לא שמח? האם יש כפתור שלוחצים אליו ופתאום הופכים לשמחים? איך בכלל אפשר לצוות על רגש, הרי לכאורה זה לא בידיים שלנו בכלל? אילו דברים משמחים אתכם ואילו דברים מרחיקים ממכם את השמחה?

החזרה אל הטבע

בסוכות אנו עוזבים את הבית שלנו ויוצאים אל הטבע. עד כמה נושאים כמו מצבו של העולם שלנו - התחממות כדור הארץ, איכות הסביבה ומיחזור, נמצאים בתודעה שלכם? האם במטבח שלכם יש פחים נפרדים לפסולת אורגנית ולשאר הדברים? מה עוד ניתן לעשות כדי לשמור על העולם והסביבה לדעתכם?

חג האסיף

בחג הסוכות אוספים את הפירות החדשים שגדלו. מה 'אספתם' אליכם בשנה החולפת?

כל אחד מוזמן לשתף בתובנה, לקח, רעיון חשוב שהוא פגש במהלך השנה האחרונה והיה רוצה לאסוף ולצרף אותו לחיים שלו.